

2. Захожай В.Б. Бухгалтерський облік у галузях економіки: [навч. посібник] / В.Б. Захожай, М.Ф. Базась, М.М. Матюха, В.М. Базась. – К.: МАУП, 2005. – 968 с.

3. Бычков В.П. Экономика автотранспортного предприятия: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 384 с.

4. «Бухгалтерський облік в галузі народного господарства

(2004)» Конспект лекцій // <http://readbookz.com/books/29.html>

5. Гнезділова О.М. Організація обліку використання транспортних засобів в агропромисловому комплексі // <http://www.nbuuv.gov.ua/>

6. Ягунов Ю. Облік транспортної роботи на прикладі вантажних перевезень в Україні / Ю. Ягунов // Бібліотека голоvbуха. Все про транспорт та перевезення. – 2009. – №5. – С. 85–90.

А.В. ЧЕРЕП,
д.е.н., професор, Запорізький національний університет,
В.О. ЛІГУЗОВА,
Запорізький національний університет

Інноваційні процеси як важливий чинник підвищення ефективності функціонування підприємства

Розглянуто сучасні тенденції інноваційної діяльності в Україні та на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор». Виявлено резерви підвищення ефективності інноваційних процесів на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор». Запропоновано рекомендації для прийняття необхідних рішень у даній сфері.

Ключові слова: інноваційні процеси, інноваційна продукція, витрати, ефективність.

Рассмотрены современные тенденции инновационной деятельности в Украине и на предприятии ПАО «Запорожтрансформатор». Определены резервы повышения эффективности инновационных процессов на предприятии ПАО «Запорожтрансформатор». Предложены рекомендации для принятия необходимых решений в данной сфере.

Ключевые слова: инновационные процессы, инновационная продукция, расходы, эффективность.

The modern trend of innovative activity in Ukraine and in the company of «Zaporozhtransformator» are considered. Identified reserves enhance innovation in the enterprise «Zaporozhtransformator.» Recommendations for making the necessary decisions in this area are proposed.

Keywords: innovation processes, innovative products, cost, effectiveness.

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічного розвитку важливу роль відіграють інноваційні процеси як рушійна сила науково-технічного прогресу. Їхній вплив відображається на різних рівнях господарювання.

На макроекономічному рівні інновація є важливою складовою конкурентоспроможності продукту на світових ринках та забезпечує покращення добробуту населення, зростання загальної якості продукції.

Не менш важливим є вплив інноваційних процесів на мікрорівні. Він полягає у підвищенні якості продукції підприєм-

ства, зростанні конкурентоспроможності та попиту, що приводить до збільшення прибутку підприємства та зміцнення ринкових позицій.

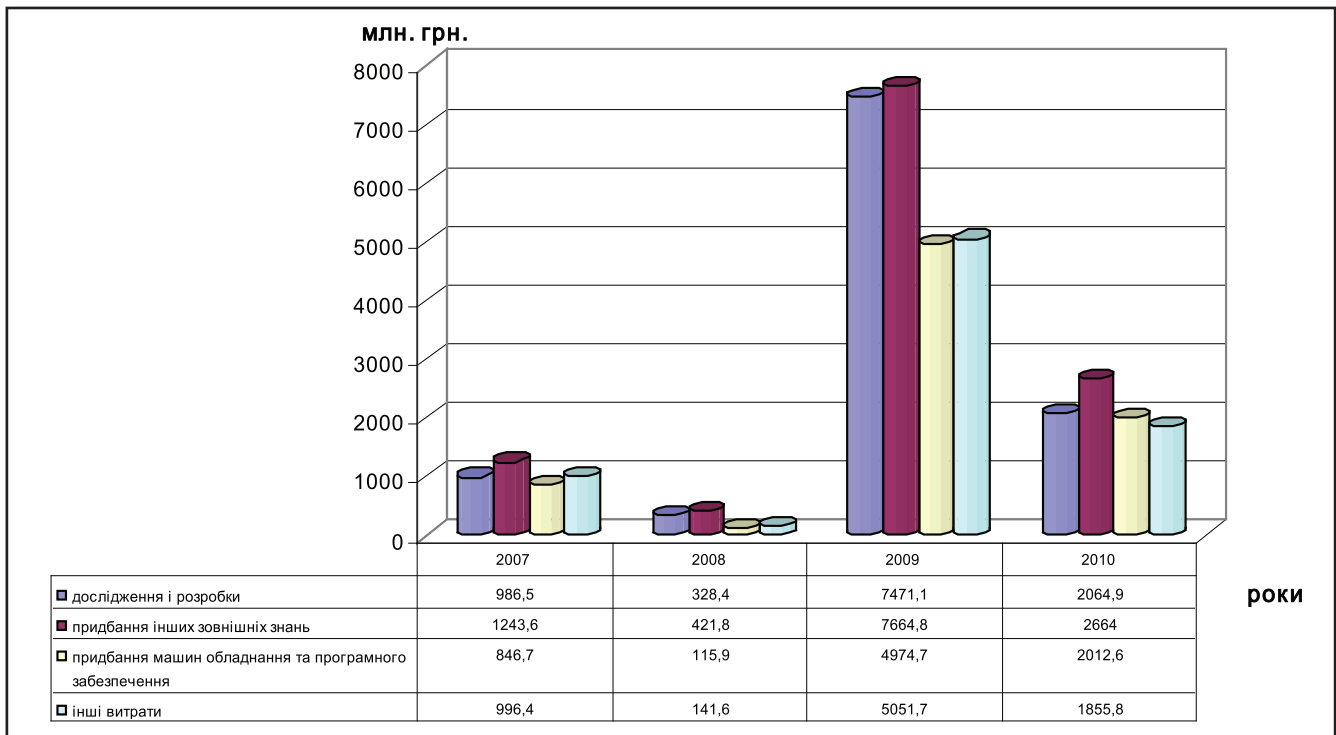
Таким чином, інноваційні процеси на підприємстві здійснюють комплексний вплив на різні сфери життя. Саме тому важливо здійснити аналіз інноваційної діяльності України, регіону, підприємства, який дозволить виявити резерви підвищення ефективності інноваційних процесів та вжити рекомендації для прийняття необхідних рішень у даній сфері.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Протягом останнього часу інноваційні процеси є темою досліджень багатьох українських науковців. Однак комплексно не досліджуються сучасні тенденції інноваційних процесів в Україні, окремому регіоні та на конкретному підприємстві. Інноваційні процеси досліджуються у працях Т. Скрипка, Л. Мартюшевої, В. Калишенко, Н. Чухрай, О. Кантаєвої та ін.

Мета статті полягає у вивченні сучасних тенденцій інноваційної діяльності в Україні та ПАТ «Запоріжтрансформатор», виявленні резервів підвищення ефективності інноваційних процесів та виробленні рекомендацій для прийняття необхідних рішень у даній сфері.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до законодавства України інноваційна діяльність визначається як одна із форм інвестиційної діяльності, що здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу [1]. Проаналізуємо інноваційну активність підприємств України у 2007–2010 роках (див. рис.).

Таку неоднозначну динаміку визначених показників можна пояснити впливом світових кризових явищ. Інноваційна діяльність є дуже ризиковою, тому інвестори у кризові для себе періоди прагнуть зменшити фінансування інноваційних проектів. У післякризовий період підприємства відновлюють фінансове забезпечення інноваційного розвитку, оскільки саме він є запорукою високої конкурентоспроможності продукції на ринку.

Витрати підприємств України за напрямками, 2007–2010 роки [2]

Поряд із цим процеси інноваційного розвитку в Україні не повинні обходити потенціал областей, а стратегія інноваційного розвитку національної економіки повинна включати розвиток кожного регіону.

При управлінні інноваційними процесами на регіональному рівні пріоритетну підтримку повинні мати підприємства, що мають власну базу для науково-технічних досліджень та відповідний кадровий потенціал.

У цьому контексті проаналізуємо інноваційні процеси у ПАТ «Запоріжтрансформатор» – одного з найбільших виробників трансформаторного обладнання в Україні, на просторах СНД, у світі.

Аналіз динаміки реалізації інноваційної продукції у ПАТ «Запоріжтрансформатор» у 2007–2010 роках показав, що обсяг реалізованої інноваційної продукції у 2010 році порівняно з 2007 роком зріс на 258 627,4 тис. грн., або на 12,79%, що є позитивним показником зростання замовлень на продукцію підприємства. Також необхідно відмітити, що спостерігається значне зростання реалізованої інноваційної продукції у 2008 та 2009 роках. Однак негативним є скорочення реалізації у 2010 році на 1 397 870 тис. грн. у порівнянні з попереднім роком [3]. Слід зазначити, що визначена динаміка пов'язана з нерівномірним отриманням

замовлень на виготовлення продукції, оскільки підприємство працює саме позамовним методом.

У структурі витрат на виробництво інноваційної продукції найбільшу частку займає придбання машин, обладнання та програмного забезпечення, потім – інші витрати і найменша питома вага у витрат на придбання науково-дослідних розробок. Така тенденція пояснюється, по-перше, значною вартістю машин та обладнання та, по-друге, внутрішнім інноваційним потенціалом підприємства, який дозволяє зменшувати витрати на придбання науково-дослідних розробок в інших суб'єктах.

Для оцінки ефективності інноваційної діяльності розрахуємо коефіцієнт ефективності капіталовкладень підприємства в інноваційні процеси (табл. 1).

Таким чином у розрахунку на одну гривню капіталу, що спрямований на здійснення інноваційних процесів, підприємство отримало від 7,7 до 69,3 грн. в проаналізованому періоді. Однак слід відмітити значне коливання цього показника, зокрема його зменшення у 2008 та 2010 роках. Це пояснюється низьким обсягом реалізації інноваційної продукції в даному періоді та одночасним зростанням витрат на інноваційну діяльність.

Оскільки частка інноваційної продукції у загальному обсязі продукції становить 95% у 2007 році та 97% у 2010 році,

Таблиця 1. Коефіцієнт ефективності капіталовкладень в інноваційні процеси на підприємстві ПАТ «Запоріжтрансформатор» за 2007–2010 роки [3]

Рік	Доходи від інноваційної діяльності	Витрати на інноваційні процеси	Коефіцієнт ефективності капіталовкладень
2007	409515	5 910,6	69,3
2008	493988	64 221,9	7,7
2009	914350	30 026	30,5
2010	343928	42 120	8,2

Таблиця 2. Показники рентабельності продукції, основних засобів і нематеріальних активів ПАТ «Запоріжтрансформатор»

№	Показник	2007	2010	Абсолютна зміна	Коефіцієнт динаміки
1	Рентабельність продукції (а)	0,212	0,155	-0,057	-0,271
2	Коефіцієнт оборотності нематеріальних активів (б)	519,381	1186,406	667,026	1,284
3	Коефіцієнт співвідношення нематеріальних активів та основних засобів (в)	0,022	0,005	-0,016	-0,760
4	Рентабельність основних засобів (а×б×в)	2,392	0,956	-1,435	-0,600
5	Середньорічна вартість основних засобів, млн. грн. (г)	179678	369554,5	189876,5	1,057
6	Чистий прибуток, млн. грн. (а×б×в×г)	429711,7	353472	-76239,7	-0,177

вплив інноваційних процесів на фінансовий результат можна проаналізувати, використовуючи модель:

$$\Pi = \frac{\Pi}{N} \times \frac{N}{H_A} \times \frac{H_A}{S} \times S, \quad (1)$$

де $\frac{\Pi}{N}$ – рентабельність продажу;

$\frac{N}{H_A}$ – коефіцієнт оборотності нематеріальних активів;

$\frac{H_A}{S}$ – коефіцієнт співвідношення нематеріальних активів

і вартості основних засобів [4].

Проведемо оцінку впливу визначених чинників на прибуток ПАТ «Запоріжтрансформатор» на основі розрахованих даних за допомогою індексного методу (табл. 2).

Абсолютна зміна чистого прибутку (результативний показник):

$$\Delta \Pi = -76239,7 \text{ тис. грн.}$$

Індекс рентабельності продукції (чинник а):

$$\Delta a = (a^1 - a^0) \cdot b^1 \cdot c^1 = -131180,12 \text{ тис. грн.}$$

Індекс рентабельності нематеріальних активів (чинник б):

$$\Delta b = a^0 (b^1 - b^0) \cdot c^1 = 272482,86 \text{ тис. грн.}$$

Індекс коефіцієнта співвідношення нематеріальних активів та основних засобів (чинник в):

$$\Delta c = a^0 \cdot b^0 (c^1 - c^0) \cdot z^1 = -671644,52 \text{ тис. грн.}$$

Індекс середньої річної вартості основних засобів (чинник г):

$$\Delta z = a^0 \cdot b^0 \cdot c^0 (z^1 - z^0) = 454102,08 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, прибуток зріс за рахунок підвищення рівня рентабельності і зростання вартості основних засобів. Поряд із цим негативний вплив здійснило зменшення рівня рентабельності продукції підприємства та коефіцієнта співвідношення нематеріальних активів та основних засобів. Вважаємо, що керівництво підприємства повинно спрямувати зусилля на подолання негативного впливу визначених чинників.

Висновки

Основними напрямками більш ефективного використання інноваційного потенціалу в Україні вважаємо такі:

1. За кожним стратегічним пріоритетом інноваційного розвитку держави закріпити необхідні для його реалізації фінансові ресурси та здійснювати поточний контроль за виконанням цих заходів.

2. Залучатись до співпраці зі світовими організаціями шляхом участі у міжнародних програмах з підтримки інноваційних проектів та розвитку підприємництва.

3. Активно розвивати та сприяти становленню інноваційної інфраструктури країни для ефективної взаємодії всіх суб'єктів інноваційного процесу.

4. Організувати форуми, конференції та інші подібні форми взаємодії владних структур різних рівнів з учасниками інноваційного процесу.

Поряд з цим, процеси інноваційного розвитку в Україні не повинні обходити науково-промисловий потенціал регіонів, а стратегія інноваційного розвитку національної економіки повинна включати інноваційний розвиток окремого регіону.

На основі аналізу одного з найпотужніших підприємств Запорізького регіону – ПАТ «Запоріжтрансформатор» пропонуємо рекомендації щодо підвищення ефективності інноваційної діяльності на даному підприємстві:

1. Необхідно спрямувати витрати на зовнішні науково-дослідні розробки на розбудову власного внутрішнього наукового потенціалу підприємства, що дозволить у довгостроковій перспективі зміцнити свої ринкові позиції.

2. Проведення більш активної роботи з клієнтами, оскільки нестабільний попит на продукцію відображається на фінансових результатах підприємства.

3. Постійний аналіз чинників впливу на прибуток підприємства. Керівництво ПАТ «Запоріжтрансформатор» повинно спрямувати зусилля на подолання негативного впливу визначених чинників.

Загалом виконання розроблених рекомендацій дозволить підвищити ефективність інноваційних процесів та забезпечить більш стійку та конкурентоспроможну позицію вітчизняних підприємств на ринку.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» №1560–XII від 18.09.91 [Режим доступу: <http://rada.gov.ua>]
2. Державний комітет статистики України [Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>]
3. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України [Режим доступу <http://smida.gov.ua>]
4. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання / Попович П.Я. – К.: Знання, 2008. – 630 с.